

PAVOL RANKOV OSLAVUJE ŠEŠŤDESIATKU

PROF. PHDR. JAROSLAV ŠUŠOL, PHD.

✉ jaroslav.susol@uniba.sk
Katedra knižnicnej
a informačnej vedy
www.fphil.uniba.sk/kkiv/

The aim of the article is twofold. It is a celebration of the 60th birthday of Pavol Rankov and an acknowledgement of the life and work of this university associate professor, researcher and writer who has devoted his entire academic and professional life to the issue of reading, literary communication and libraries. Throughout his career, Rankov's literary creation has been intertwined with research activity, which has resulted in extensive research regarding reading behaviour and the reception of literature in society. In recognition of his significant achievements, he has been bestowed with numerous esteemed awards at the national and international levels, and his books have been translated into multiple languages. He began working at the Department of Library and Information Science of the Faculty of Arts of the Comenius University in Bratislava in 1992, and served as the head of the department from 2012 to 2016. He is still engaged in teaching dedicated to the information and knowledge society, social media communication and mass media culture.

Keywords: personalities, Pavol Rankov, writers, researchers, Department of Library and Information Science, Comenius University in Bratislava

Je vzácne a zároveň prínosné, keď človek dokáže spojiť svoje tvorivé literárne ambície s odbornou činnosťou zameranou na skúmanie podôb a trendov čítania a recepcie literatúry v spoločnosti. Takýto autor zvyčajne prináša do sveta literatúry nielen tvorivý pohľad, ale aj porozumenie toho, ako literárne diela ovplyvňujú a formujú čitateľov a spoločnosť ako celok. Tým, že spisovateľ zároveň skúma a analyzuje čitateľské správanie a literárnu komunikáciu, môže vytvárať diela, ktoré sú nielen esteticky hodnotné, ale aj relevantné a prínosné pre súčasnú spoločnosť. Tento jedinečný prístup umožňuje hlbšie porozumieť dynamike vzťahu medzi autorom a čitateľom a poskytuje cenné poznatky, ktoré môžu pomôcť zlepšiť vzťah medzi literatúrou a čitateľskou verejnou. V dobe, keď sa digitálne technológie a nové médiá stále viac vkrádajú do našich životov, je takáto synergická kombinácia literárnej tvorby a vedeckého skúmania mimoriadne cenná.

Pavol Rankov patrí do tejto kategórie tvorcov s literárnymi i vedeckými danosťami a v roku 2024 na svojej plodnej tvorivej ceste oslavuje okrúhle životné jubileum. Narodil sa 16. septembra 1964 v Poprade. Stredoškolské vzdelanie ukončil v roku 1983 maturitou na Gymnáziu Vazovova v Bratislave. Vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa získal na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde študoval odbor vedecké informácie a knihovníctvo s rozšírenou výučbou anglického jazyka a štúdium ukončil štátnou záverečnou skúškou v roku 1987. Zároveň obhájil diplomovú prácu na tému *Vplyv rovesníkov na vzťah stredoškolača k literatúre* – školiteľom práce bol doc. Eugen Mešša. Na tej istej univerzite úspešne absolvoval aj tretí stupeň štúdia v odbore knižničná a informačná veda; dizertačnú prácu na tému *Funkcia televízie a verejných knižníc v literárnej komunikácii* obhájil v roku 1996 pod vedením školiteľky doc. Gabriely Žibritovej a získal titul PhD. Doterajším vyvrcholením jeho snáh o vedecko-pedagogické postupy v akademickej sfére bola úspešná habilitácia v odbore knižničná a informačná veda v roku 2007, opäť na pôde Univerzity Komenského v Bratislave, kde sa habilitoval za docenta s prácou *Informačná spoločnosť – perspektívy, problémy, paradoxy*.

Svoju profesionálnu kariéru začal Pavol Rankov ako interný aspirant vo Výskumnom ústave kultúry v Bratislave v rokoch 1989 – 1990. V rokoch 1991 – 1992 pracoval ako metodik v Slovenskej pedagogickej knižnici Ústavu informácií a prognóz školstva v Bratislave, kde sa podieľal na výskume v oblasti školských knižníc a vývoji metodických materiálov pre ich fun-

(Slovenské literárne centrum)

govanie. Od roku 1992 začal pôsobiť na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Za ostatné desaťročia je jeho meno neodmysliteľne spojené s aktivitami Katedry knižničnej a informačnej vedy (KKIV) FiF UK, kde sa venuje výučbe a výskumu. Za celé obdobie svojho pôsobenia prednášal rôzne predmety z oblasti informačnej a znalostnej spoločnosti, metodológie výskumu v informačnej vede, sociálnej komunikácie a médií, základov literárnej komunikácie, vydavateľských procesov, vedeckých informácií a vedeckej komunikácie a masmediálnej a populárnej kultúry. Tieto predmety patria medzi kľúčové témy odboru a Rankov tak zásadne prispieva k formovaniu budúcich odborníkov v doméne knihovníctva a informačnej vedy. Zároveň však treba zdôrazniť, že Rankovova pedagogická činnosť nie je zameraná iba dovnútra odboru knižničné a informačné štúdiá; intenzívne sa zapája aj do prípravy študentov v rámci ďalších programov, ktoré sa na FiF UK realizujú v širšom študijnom odbore mediálne a komunikačné štúdiá, najmä v študijnom programe marketingová komunikácia.

Docent Rankov patrí k najplodnejším a najúspešnejším školiteľom záverečných prác na katedre. Študenti v komunikácii s ním evidentne oceňujú kolegiálny prístup a zmysel pre humor, ktorý sa snúbi s efektívnym spôsobom vedenia práce a najmä s ponukou tém, ktoré zväčša reflektujú aktuálne technologické či spoločenské problémy a situácie prepojené s možnosťami teoretickej reflexie i praktického výskumu. Katalóg Ústrednej knižnice FiF UK eviduje od roku 1996 celkovo 87 záverečných prác bakalár-

skeho i magisterského štúdia, ktoré boli odovzdané a obhájené pod vedením Pavla Rankova ako školiteľa. K tomuto počtu treba prirátať 7 dizertačných prác, ktoré obhájili pod jeho vedením študenti na doktorandskom stupni.

Popri pedagogických a vedeckovýskumných aktivitách v rámci fakulty a odboru sa Pavol Rankov intenzívne zapájal a zapája do procesov spojených s internacionalizáciou akademickej činnosti. Absolvoval niekoľko študijných a výskumných pobytov v zahraničí, ktoré zásadne prispeli k definovaniu jeho odbornej špecializácie: v roku 1994 bol vo Veľkej Británii v rámci Socrates Programme scholarship na University of Warwick v Coventry, i v rámci T. G. Masaryk Scholarship na University College London. V rokoch 1994 – 1996 sa podieľal na rozsiahlejšom výskumnom projekte *Research Support Scheme* na Central European Institute of Philosophy na Karlovej univerzite v Prahe. Ako skúsený učiteľ a výskumník v neskorších fázach svojej kariéry spolupracoval s viacerými významnými inštitúciami a organizáciami, vrátane Sliezskej univerzity v Opave, kde pôsobil ako hosťujúci profesor na Filozoficko-prírodovedeckej fakulte v rokoch 2014 – 2017. Je jedným z pracovníkov KKIV, ktorí zabezpečujú realizáciu kurzov v anglickom jazyku pre študentov, ktorí na FiF UK prichádzajú zo zahraničia v rámci výmenného programu Erasmus.

Počas svojej dlhoročnej vedeckovýskumnej kariéry sa Pavol Rankov podieľal na riešení cca dvoch desiatok vedeckých projektov. Už ako študent sa zapájal do výskumných aktivít katedry, pracoval ako študentská vedecká sila a v polovici 80. rokov 20. storočia asistoval napríklad docentovi Meššovi pri výskume čítania učňovskej mládeže v Bratislave. Pravidelne sa zúčastňoval katedrového kola študentskej vedeckej a odbornej činnosti (ŠVOČ), v roku 1986 dokonca skončil na druhom mieste v celoštátnom československom kole tejto súťaže s prácou *Význam spätnej väzby vo vzťahu mládeže k literatúre a masovokomunikačným prostriedkom*.

Z dlhého zoznamu výskumných projektov za ostatné roky spomeňme napríklad projekty *Hypermediálny artefakt v postdigitálnej dobe*, *Informačná ekológia v akademickom informačnom prostredí*, *Mediálne a informačné kompetencie pre znalostnú spoločnosť* či *Sociálne reprezentácie etických výziev digitálnej informačnej revolúcie*. V rámci nich sa Pavol Rankov venoval aj otázkam trendov mediálnej a populárnej kultúry v sieťovom prostredí, remediácii v ére informačnej explózie, mediálnemu multitasking, elek-

tronickej literatúre a novým médiám. V polovici roka 2024 sa finalizoval projekt APVV *Stratégie efektívneho čitateľského správania a ich skúmanie v kľúčových etapách vývinu gramotnosti*, ktorého hlavným riešiteľom bol Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV a pracovníci katedry vrátane docenta Rankova na ňom participovali so zameraním na využitie metód eye-trackingu, teda sledovania pohybu očí pri čítaní. Projekt bol zameraný na skúmanie špecifického rozvojového potenciálu jazykovo, literárne a kultúrne podnetného vzdelávacieho prostredia materskej školy a jeho významu vo vzťahu k vývinu ranej gramotnosti detí na prelome predškolského a mladšieho školského veku.

Pavol Rankov má na svojom konte viac ako 160 publikačných výstupov, z ktorých mnohé sú uznávané a citované pre ich zásadný prínos v oblasti knižničnej a informačnej vedy. Medzi jeho najvýznamnejšie diela patria vedecké monografie *Informačná spoločnosť: perspektívy, problémy, paradoxy* (2006), *Znalostní pracovník v informační společnosti* (2014) a *Text a čítanie, mládež a knižnice* (2017). Jeho vedecké články, často publikované v renomovaných časopisoch a v cudzom jazyku, sa venujú skúmaniu moderných komunikačných fenoménov, ako je napríklad blogovanie, digitálna komunikácia či remediácia kultúry. Ako sme už konštatovali, problematika čítania zaujíma ťažiskové miesto v jeho publikačnom portfóliu. Pavol Rankov zohral spolu s Petrom Valčekom kľúčovú úlohu v realizácii série celoslovenských výskumov zameraných na mapovanie stavu a kvality čítania, ako aj na kultúrne návyky čitateľov na Slovensku – či už vo všeobecnosti alebo so špecifickým zameraním na deti a mládež. K týmto výskumom boli spracované a publikované aj príslušné vedecké analýzy, ktoré sa detailnejšie pozreli na čítanie beletrie, odbornej literatúry s profesionálnou motiváciou, odbornej a vedecko-popularizačnej literatúry vo voľnom čase a čítanie periodickej tlače. V rokoch 2003 – 2008 išlo o projekty realizované pod egidou Literárneho informačného centra (*Čítanie*), v období 2008 – 2009 prispel svojou odbornou prácou k výskumu konzorcia knižníc Bratislavského VÚC, ktorý skúmal čítanie mládeže v Bratislavskom kraji.

Rankov aktívne participuje na činnosti viacerých vedeckých a odborných organizácií. V rokoch 2012 – 2016 bol vedúcim Katedry knižničnej a informačnej vedy FiF UK a úspešne previedol katedru ďalšou vlnou reakreditácií. Bol členom vedeckej rady Ústrednej knižnice SAV v Bratislave a členom odbornej komisie pre skupinu publicistika, knihovníctvo

a vedecké informácie pri Štátnom inštitúte odborného vzdelávania v Bratislave. Jeho znalosti a skúsenosti v odbore oceňuje a reflektuje aj Ministerstvo kultúry SR, ktoré ho menovalo za člena komisie Programu na podporu literatúry, knižnej kultúry a knižníc. Rankov tiež zastával pozíciu člena redakčných rád viacerých odborných periodík vrátane časopisu *Národná knihovňa* a časopisu *Knižnica* vydávaného Slovenskou národnou knižnicou v Martine. Tieto pozície mu umožnili aktívne prispievať k rozvoju a šíreniu vedeckých poznatkov v oblasti knihovníctva a informačnej vedy.

Popri svojej odbornej, vedeckovýskumnej a pedagogickej činnosti je Pavol Rankov známy aj ako významný slovenský spisovateľ a esejista. Svojou literárnou tvorbou prispieva k rozvoju slovenskej prózy už od polovice 90. rokov 20. storočia. Jeho debutová zbierka poviedok *S odstupom času* (1995) priniesla autorovi viacero ocenení, napríklad Cenu Ivana Kraska (1995) a cenu Jean Monnet Premio Letterario Internazionale (1997). Rankovov prvý román *Stalo sa prvého septembra (alebo inokedy)* sleduje osudy troch priateľov rôzneho etnického pôvodu počas troch desaťročí 20. storočia. Bol vydaný v roku 2008, je považovaný za jedno z najvýznamnejších diel súčasnej slovenskej literatúry a získal ďalšie významné ocenenie, Európsku cenu za literatúru v roku 2009. Nasledujúci román *Matky* (2011) rozpracoval tému materstva v extrémnych podmienkach sovietskeho gulagu po druhej svetovej vojne.

Pavol Rankov pravidelne reprezentuje slovenskú literatúru na medzinárodných podujatiach, akými v ostatných rokoch boli napríklad *Leipziger Buchmesse* (2024) alebo akademicko-propagačné aktivity typu literárne čítania v Regensburgu (2023). Jeho diela boli preložené do viacerých jazykov, čím prispel k zviditeľneniu slovenskej literatúry vo svete. Rankovova literárna tvorba je oceňovaná pre svoj inovatívny prístup a zmes magického realizmu, mystifikácie a iracionality. Zároveň s literárnou tvorbou sa Rankov pokúsil o presah (či, ako to on zvykne formulovať – remediáciu) do audiovizuálnej sféry a v rokoch 2005 – 2007 mal ako televízny dramaturg na starosti produkciu publicistických cyklov *Umenie 05, 06, 07 – literatúra*, ktoré vznikali na pôde Slovenskej televízie.

Už len takýto stručný náčrt aktivít, ktoré má na svojom konte docent Pavol Rankov, naznačuje, že v tomto prípade čínorodosť evidentne vedie k výsledkom. Rankovova profesionálna kariéra je charakterizovaná neustálym hľadaním nových výziev a snahou o vylepšenia a inovácie v oblasti knižničnej a informačnej vedy i praxe. Jeho bohaté skúsenosti a odborné znalosti ho stavajú do pozície jedného z najvýznamnejších odborníkov v tejto oblasti na Slovensku. Veríme, že životný optimizmus a elán umožnia Pavlovi Rankovovi aj naďalej prispievať k rozvoju slovenskej literatúry i informačnej vedy. K tomu mu želáme veľa zdravia a odhodlania!

